

CONSIDERAȚII ÎN LEGĂTURĂ CU RĂSPUNDEREA ASIGURĂTORULUI ÎN PROCESUL PENAL

CIPRIAN COADĂ

Vicepreședinte – Tribunalul Constanța

1. Legea nr. 136/1995 privind asigurările și reasigurările în România¹, a prevăzut în forma sa inițială posibilitatea ca societățile de asigurare să fie chemate în procesul penal pentru a răspunde pentru pagubele produse de inculpați prin infracțiune și pentru care aceștia erau asigurați.

Multă vreme, poziția procesuală a acestor societăți de asigurare a fost controversată, atât în literatura de specialitate, cât și în practica judiciară, susținându-se fie poziția de parte responsabilă civilmente, fie aceea de asigurător de răspundere civilă sau de garant al plății despăgubirilor².

În urma unui recurs în interesul legii, prin decizia nr. 1/2005, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat că societățile de asigurare participă în procesul penal în calitate de asigurător de răspundere civilă, fapt care le conferă acestora posibilități de apărare, atât în nume propriu, cât și prin subrogare în drepturile asiguratului.

Deși această soluție pune capăt oricăror controverse prilejuite de stabilirea calității procesuale a societăților de asigurare, ea lasă deschisă discuția referitoare la angajarea răspunderii asigurătorului în procesul penal, față de modificările aduse Legii nr. 136/1995 prin Legea nr. 172/2004 și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 61/2005, aprobată cu modificări prin Legea nr. 283/2005.

Mai exact, se ridică în continuare problema referitoare la natura acestei răspunderi, precum și la posibilitatea angajării concomitente a răspunderii asiguratului și asigurătorului, întrucât decizia pronunțată în interesul legii nu oferă un răspuns tranșant în această privință, iar examenul jurisprudenței actuale evidențiază mai multe orientări.

Astfel, unele instanțe s-au pronunțat în sensul că societățile de asigurare răspund alături de inculpat pentru prejudiciul supus reparației în procesul penal,

¹ Publicată în „Monitorul oficial al României”, partea I, nr. 303 din 30 decembrie 1995, cu modificările și completările ulterioare.

² A se vedea: C. Sima, *Poziția societăților de asigurare în procesul penal*, în „Dreptul” nr. 2/2001, p. 160; Șt. A. Tulbure, *Societățile de asigurare, parte responsabilă civilmente sau garant*, în „Revista de drept penal” nr. 3/2001, p. 46; Șt. A. Tulbure, C. Turianu, *Din nou despre calitatea procesuală a societăților de asigurare în procesul penal*, în „Dreptul” nr. 12/2001, p. 135; C. Diță, *Despre calitatea procesuală a societăților de asigurare în procesul penal*, în „Dreptul” nr. 11/2004, p. 247; Curtea Supremă de Justiție, S. pen., dec. nr. 3154/2000, în *Buletinul Jurisprudenței* 2000, p. 342.

motivat de faptul că în cauză operează principiul solidarității pasive, asigurătorul având poziția unui codebitor față de partea vătămată.

Pornind de la natura juridică a contractului de asigurare ca fiind faptă obiectivă de comerț și de la poziția juridică a asigurătorului, asimilată unui codebitor, s-a apreciat că devin incidente dispozițiile art. 42 C.com., care consacră principiul solidarității pasive în cazul obligațiilor comerciale, astfel încât asigurătorul va răspunde alături de asigurat³.

Dimpotrivă, alte instanțe au considerat că solidaritatea asigurătorului și asiguratului în procesul penal nu mai poate fi primită în contextul legislativ actual, având în vedere excluderea calității de parte responsabilă civilmente a celui dintâi și împrejurarea că, potrivit art. 1041 C.civ., solidaritatea nu se prezumă⁴.

În abordarea problemelor de mai sus, credem că nu se poate face abstracție de prevederile art. 14 alin. 3 C.pr.pen., potrivit cărora, în procesul penal, „Repararea pagubei se face potrivit dispozițiilor legii civile...”, astfel că stabilirea regimului juridic al acestor obligații impune o succintă analiză a celor două poziții procesuale, prin prisma unor aspecte de ordin teoretic și practic.

2. În funcție de natura juridică a raporturilor de asigurare, în literatura de specialitate se face distincție între asigurările comerciale (pentru ambele părți) și asigurări mixte sau comercial-civile (faptă de comerț pentru una dintre părți și civilă pentru cealaltă parte)⁵.

Astfel, potrivit art. 3 pct. 17–18 C.com., asigurările sunt fapte obiective de comerț. De asemenea, pentru asigurător asigurările sunt fapte de comerț și din punct de vedere subiectiv (art. 4 C.com.), întrucât el este comerciant și raportul juridic pe care îl încheie nu are, potrivit naturii lui sau potrivit legii, caracter civil.

În schimb, pentru asigurat raportul de asigurare poate avea caracter civil, deoarece „asigurările de lucruri sau stabilimente care nu sunt obiectul comerțului și asigurările asupra vieții sunt fapte de comerț numai în ce privește pe asigurător”, potrivit art. 6 alin. 1 C.com.

Prin urmare, asigurările de persoane (asupra vieții – pentru caz de deces sau pentru caz de supraviețuire, precum și pentru caz de accidente corporale) sunt întotdeauna de natură civilă pentru asigurat, chiar dacă acesta ar avea calitatea de comerciant, deoarece asigurările de acest gen vizează persoana asiguratului ca persoană fizică și nu activitatea sa profesională⁶.

Tot astfel, asigurările de daune au natură civilă pentru asigurat, dacă asigurarea nu are ca obiect bunuri sau stabilimente comerciale, inclusiv răspunderea comerciantului în această calitate.

³ A se vedea Jud. Constanța, sent. pen. nr. 1350/2006, nepublicată.

⁴ Jud. Constanța, sent. pen. nr. 1459/2005, nepublicată.

⁵ A se vedea Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Editura Actami, București 1999, p. 498.

⁶ *Ibidem*, p. 499 și 538.

Așadar, în cazurile în care asigurarea are caracter comercial numai pentru asigurator și caracter civil pentru asigurat, raportul de asigurare are caracter mixt, reprezentând faptă de comerț numai unilateral, astfel încât se ridică problema reglementării aplicabile acestuia.

În doctrină, s-a arătat că în ce privește regimul juridic al asigurărilor se aplică legislația specială în materie, indiferent de natura raportului de asigurare, în completarea căreia se aplică *legea comercială* pentru ambele părți, deși pentru una din ele raportul de asigurare are caracter civil⁷.

În rezolvarea acestei probleme s-a susținut însă pe bună dreptate că trebuie ținut cont de dispozițiile art. 56 C.com., care precizează că „dacă un act este comercial numai pentru una din părți, toți contractanții sunt supuși încât privește acest caz legii comerciale, afară de dispozițiile privitoare la persoana chiar a comercianților și de cazurile în care legea ar dispune altfel (s.n. – C.C.)”⁸.

Așa fiind, în cazul asigurărilor mixte, legile comerciale sunt incidente numai în privința raportului juridic de asigurare, astfel că în relația cu terțul pagubit nu este aplicabilă prezumția de solidaritate a debitorilor, căci potrivit art. 42 alin. 3 C.com. „ea nu se aplică la necomercianți pentru operațiuni care, încât îi privește, nu sunt fapte de comerț”.

Din examinarea acestor prevederi se poate concluziona că la baza răspunderii asiguratorului și asiguratului în procesul penal nu poate sta ideea de solidaritate pasivă, întemeiată pe dispozițiile art. 42 C.com., cu singura excepție a situației în care asigurarea de daune ar fi în legătură cu exercitarea comerțului, având ca obiect bunuri ce servesc îndeplinirii obișnuite a profesiei (de exemplu, autovehiculul firmei)⁹.

Întrucât prezumția de solidaritate a debitorilor specifică raporturilor comerciale nu este aplicabilă în situația dată, rezultă că nu este posibilă nici angajarea răspunderii asiguratului, în solidar cu asiguratorul, în temeiul Codului civil, având în vedere că potrivit art. 1041 solidaritatea nu se prezumă și este de strictă interpretare¹⁰.

Într-adevăr, în această ipoteză nu ne aflăm în niciunul din cazurile de solidaritate pasivă legală prevăzute de art. 1551, art. 918 alin. 2 și art. 1483 C.civ., după cum nu subzistă nici cazul prevăzut de art. 1003 C.civ., întrucât nu se pune în discuție ca mai multe persoane să fi pricinuit, prin fapta lor ilicită, un prejudiciu.

De asemenea, solidaritatea pasivă poate rezulta din voința părților, fapt ce presupune o stipulație expresă, potrivit art. 1041 C.civ., ceea ce nu este cazul în speță¹¹.

⁷ *Ibidem*, p. 499.

⁸ A se vedea Fr. Deak, *op. cit.*, p. 499.

⁹ *Ibidem*, p. 538.

¹⁰ A se vedea Trib. Suprem, S. civ., dec. nr. 561/1982, în *Culegere de decizii 1982*, p. 56.

¹¹ În același sens, a se vedea: C. Ap. București, dec. pen. nr. 252/2001 și nr. 1888/2002, în *Curtea de Apel București. Practică judiciară penală 2001–2002*, Editura Brilliance, Piatra Neamț, Colecția Lex Expert, 2004, p. 250–254; Trib. Sibiu, dec. pen. nr. 37/2002, în *Ministerul Justiției. Culegere de practică judiciară 2002*, Editura All Beck, București, 2003, p. 472.

3. Pentru determinarea regimului juridic al obligațiilor de reparare a prejudiciului decurgând din contractul de asigurare, credem că nu este lipsit de interes a face o analiză a dispozițiilor cuprinse în Legea nr. 136/1995, modificată prin Legea nr. 172/2004 și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 61/2005, unele dintre acestea putând ridica o serie de interpretări.

Potrivit art. 54 alin. 2 din Legea nr. 136/1995 „(...) în cazul stabilirii despagubirii prin hotărâre judecătorească, drepturile persoanelor pagubite prin accidente produse de vehicule aflate în proprietatea persoanelor asigurate în România se exercită împotriva asiguratorului de răspundere civilă, în limitele obligației acestuia, stabilită în prezentul capitol, cu citarea obligatorie a persoanei/persoanelor răspunzătoare de producerea accidentului în calitate de intervenienți forțați”.

De asemenea, art. 54 alin. 3 din lege prevede că „Drepturile persoanelor pagubite prin accidente produse pe teritoriul României de vehicule aflate în proprietatea persoanelor asigurate în străinătate se exercită împotriva asiguratorului prin reprezentanțele de despăgubiri sau prin Biroul Asiguratorilor de Autovehicule din România, după caz, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 48 alin. 2”.

În legătură cu interpretarea dispozițiilor de mai sus, în practică s-a ridicat întrebarea dacă după modificările aduse prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 61/2005, decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție își păstrează actualitatea cu privire la posibilitatea angajării concomitente a răspunderii asiguratului și societății de asigurare sau dacă, în condițiile noilor reglementări, persoana vătămată urmează a se îndrepta numai împotriva asiguratorului de răspundere civilă.

În ceea ce ne privește, apreciem că voința legiuitorului a fost aceea de a simplifica procedura de soluționare a litigiilor de natură civilă decurgând din executarea contractului de asigurare, prin crearea unui beneficiu la îndemâna celui vătămat prin accidentul de circulație de a-și îndrepta pretențiile direct împotriva asiguratorului de răspundere civilă.

Această concluzie decurge din faptul că numai în materie civilă există instituția intervenției forțate, calitate în care persoana răspunzătoare de producerea accidentului este citată în proces, pentru ca hotărârea ce se va pronunța să-i fie opozabilă.

De asemenea, art. 54 alin. 1 din Legea nr. 136/1995 face trimitere la stabilirea despăgubirilor prevăzute de art. 49 din lege, în care se reglementează acordarea de sume reprezentând daune pentru prejudicii cauzate prin accidente de autovehicule sau tramvaie și cheltuieli făcute de asigurați în procesul civil.

Totodată, procedura simplificată are aplicabilitate numai în materia asigurărilor obligatorii de răspundere civilă, deoarece în materia asigurărilor facultative dispozițiile art. 42 din lege prevăd că drepturile persoanelor pagubite se vor exercita împotriva celor răspunzători de producerea pagubei, iar asiguratorul

poate fi chemat în judecată de persoanele păgubite în limitele obligațiilor ce-i revin acestuia din contractul de asigurare.

Suntem de părere că textul citat nu are însă incidență în materie penală, întrucât instituția intervenției este străină procesului penal, iar persoana răspunzătoare de producerea accidentului este chemată a răspunde în calitate de inculpat, în temeiul dispozițiilor art. 998-999 C.civ., referitoare la răspunderea pentru fapta proprie, concomitent persoana vătămată putând solicita și angajarea răspunderii asigurătorului.

Aceasta întrucât rezolvarea acțiunii civile în procesul penal este guvernată de principiul disponibilității, ceea ce înseamnă că numai partea civilă poate să-și exercite dreptul de a se judeca în contradictoriu cu asigurătorul, iar dacă nu a formulat o atare cerere în mod expres o poate chema ulterior într-un proces civil, hotărârea instanței penale având autoritate de lucru judecat în fața instanței civile¹².

Concluzia nu poate fi alta, după părerea noastră, având în vedere că prin instituirea răspunderii asigurătorului – care este o răspundere complementară și indirectă – s-a urmărit protejarea persoanelor care au suferit o pagubă ca urmare a săvârșirii infracțiunii, împotriva eventualei insolvențe a autorului prejudiciului¹³.

Sub acest aspect, este de subliniat că potrivit art. 55 alin. 3 din lege, despăgubirile se plătesc asiguraților dacă aceștia dovedesc că au despăgubit persoanele păgubite, fără deosebire după cum plata a avut loc în afara ori în cadrul unui proces civil sau penal, ceea ce înseamnă că persoana prejudiciată își poate îndrepta pretențiile numai împotriva celui vinovat de producerea accidentului, iar acesta din urmă poate achiesa total sau parțial la pretențiile formulate.

În favoarea ideii că răspunderea asiguratului în procesul penal coexistă alături de cea a societății de asigurare putem aduce și alte argumente de text ce rezultă din dispozițiile Legii nr. 136/1995.

Astfel, potrivit art. 50 alin. 1 din lege, „Despăgubirile se acordă pentru sumele pe care asiguratul (s.n. – C.C.) este obligat să le plătească cu titlu de dezdăunare și cheltuieli de judecată persoanelor păgubite prin vătămare corporală sau deces, precum și prin avarierea ori distrugerea de bunuri”.

Așadar, chiar legea prevede posibilitatea obligării asiguratului la plata de despăgubiri, iar mențiunea referitoare la plata cheltuielilor de judecată susține această idee, căci acordarea unor sume cu titlu de daune pentru vătămări corporale sau deces se poate face, de regulă, în cadrul unui proces penal.

¹² A se vedea: C. Sima, *op. cit.*, p. 161; Trib. municipiului București, dec. pen. nr. 588/1993, în *Culegere de practică judiciară în materie penală*, Casa de Editură și Presă Șansa, București, 1994, p. 190.

¹³ A se vedea C. Sima, *op. cit.*, p. 161.

Cât privește interpretarea art. 55 alin. 1 din lege, conform căruia „despăgubirile se plătesc de către asigurător persoanelor fizice sau juridice păgubite”, semnificația sa este aceea de a stabili destinația sumelor acordate cu acest titlu, iar nu aceea de a degreva pe asigurat de răspunderea pentru fapta proprie.

Legiuitorul a prevăzut, astfel, că plata despăgubirilor se va face în mod nemijlocit persoanelor păgubite, îndrituite la acoperirea prejudiciului, iar nu beneficiarilor contractului de asigurare, deoarece dreptul la reparație se naște în patrimoniul celor păgubiți, iar soluția contrară ar duce la o îmbogățire fără just teame în folosul asiguraților.

Tot astfel, există și o a doua rațiune pentru care legiuitorul a optat pentru această soluție, voința lui fiind aceea de a pune la adăpost persoana vătămată de concursul altor creditori ai autorului pagubei, fapt ce rezultă din prevederile art. 55 alin. 2 potrivit cărora „Despăgubirile nu pot fi urmărite de creditorii asiguratului”.

Numai în situația în care persoanele prejudiciate au fost despăgubite de către asigurați, sumele acordate cu acest titlu se achită celor din urmă, întrucât au efectuat deja o plată și sunt îndreptățiți la recuperarea cheltuielilor efectuate, în virtutea contractului de asigurare, potrivit art. 55 alin. 3 din lege, cu condiția ca despăgubirile să nu fie recuperate conform art. 58.

În sfârșit, asiguratul este, în primul rând, obligat a răspunde pentru pagubele pricinuite prin fapta sa ilicită și pentru că răspunderea asigurătorului se subsumează unui plafon prevăzut de lege și stabilit periodic prin hotărâre de guvern, ceea ce înseamnă că autorul infracțiunii este ținut a răspunde pentru întreg prejudiciul produs prin accidentul de circulație, chiar dacă în final va suporta numai diferența neacoperită de asigurător¹⁴.

4. Odată demonstrat, spunem noi, că în contextul legislativ actual răspunderea asigurătorului subzistă alături de răspunderea asiguratului în procesul penal, aflându-ne practic în prezența unei pluralități de persoane obligate la repararea pagubei, vom încerca să stabilim regimul juridic al obligației de plată decurgând din contractul de asigurare.

Încă de la început, trebuie precizat că în situația de față nu ne aflăm în ipoteza unor obligații disjuncte, deoarece, în cazul acestora, creanța sau datoria se divide deplin drept, astfel încât fiecare creditor nu poate pretinde debitorului sau debitorilor săi decât cota-parte din creanța ce i se cuvine, iar fiecare debitor nu poate fi urmărit de către creditor sau de către creditorii săi decât pentru cota-parte din datoria la care s-a obligat¹⁵.

¹⁴ În acest sens, a se vedea: Fr. Deak, *op. cit.*, p. 548; Trib. Suprem, S. civ., dec. nr. 2440/1989, în „Revista română de drept” nr. 8/1990, p. 81.

¹⁵ A se vedea C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura All, București, 1995, p. 347.

Aceste efecte nu sunt aplicabile răspunderii ce rezultă din contractul de asigurare, întrucât nici în cazul persoanei asigurate, și nici în cazul societății de asigurare nu se poate determina o cotă-parte din datorie, iar în situația plății asigurătorul se subrogă în drepturile persoanei păgubite, fiind îndreptățit la recuperarea întregii sume ce a format obiectul despăgubirii.

Nici împrejurarea că legiuitorul a limitat răspunderea asigurătorului nu poate duce la altă concluzie, deoarece în cazul în care despăgubirile acordate prin hotărâre judecătorească nu ar depăși plafonul prevăzut de lege, asigurătorul ar răspunde pentru tot (*per toto*), iar în cadrul acestei limite partea sa din datorie nu poate fi delimitată în raport cu asiguratul.

Rezultă, prin urmare, că obligațiile plurale decurgând din executarea contractului de asigurare nu pot fi incluse decât în categoria obligațiilor indivizibile *latu sensu*, care, datorită obiectului lor, convenției părților sau legii, nu pot fi împărțite între subiectele ei active sau pasive.

În categoria obligațiilor indivizibile în sensul larg al cuvântului sunt incluse obligațiile indivizibile *stricto sensu*, obligațiile solidare și obligațiile *in solidum*, toate acestea având ca specific faptul că trebuie executate nefractionat.

Fiind reglementate în art. 1057-1059 și art. 1062-1065 C.civ., obligațiile indivizibile în înțelesul strict sunt acele raporturi obligaționale cu pluralitate de subiecte al căror obiect este nesusceptibil de divizare prin natura sa ori prin convenția părților¹⁶.

Obligațiile solidare sunt reglementate în art. 1034-1056 C.civ. și ele se înfățișează ca acel raport obligațional cu pluralitate de subiecte în care orice creditor poate cere plata în întregime a datoriei sau oricare debitor solidar este ținut să execute întreaga prestație la care creditorul are dreptul.

Fără a examina în detaliu efectele obligațiilor indivizibile și solidare, vom spune doar că, din perspectiva consecințelor plății, în cazul în care unul din debitori a achitat datoria în întregime, el are acțiune în regres împotriva celorlalți codebitori, însă numai pentru cota-parte ce le revine din datoria indivizibilă.

În literatura juridică, oferindu-se ca exemple unele situații prevăzute de lege sau întâlnite în practica judiciară, s-a subliniat însă și necesitatea de a evidenția o categorie juridică distinctă reprezentată de obligațiile *in solidum*, specifice acelor cazuri în care nici convenția părților, și nici legea nu prevăd solidaritatea, dar în care se produc efecte asemănătoare solidarității pasive¹⁷.

¹⁶ A se vedea L. Pop, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura Fundației „Chemarea”, Iași, 1996, p. 377.

¹⁷ A se vedea: R. Petrescu, *Cu privire la particularitățile obligațiilor „in solidum”*, în „Revista română de drept” nr. 12/1968, p. 94; M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*, Editura Academiei, București, 1972, p. 243 și urm.; I. Albu, *Dreptul familiei*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975, p. 182; E. Pușcariu, *Despre solidaritatea civilă*, în „Legalitatea populară” nr. 12/1957, p. 1436 și 1440; T. R. Popescu, *Dreptul familiei. Tratat*, vol. 2, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1965, p. 254; E. Barasch ș.a., *Rudenția în dreptul R.S.R.*, Editura Academiei, București, 1966, p. 103.

Obligațiile *in solidum* se aseamănă cu solidaritatea pasivă prin faptul că produc același efect principal: îndatorirea fiecărui debitor de a plăti datoria în întregime. Ele însă se deosebesc de obligațiile solidare cu pluralitate de debitori deoarece nu produc efectele secundare ale acestora din urmă, efecte ce rezultă din mandatul reciproc de reprezentare dintre codebitori în ce privește actele de stingere sau micșorare a datoriei (art. 1056 C.civ.).

Într-adevăr, existența obligațiilor *in solidum* nu poate fi contestată, datorită particularităților acestora, dintre care cea mai importantă și definitorie este aceea că datoria nu se împarte între cel obligat *in solidum* și debitorul care a cauzat paguba prin propria sa faptă, față de acesta din urmă existând un drept de regres pentru întreaga plată efectuată creditorului.

Acest regres al debitorului nu va mai avea loc în baza solidarității, ci în temeiul art. 1108 pct. 3 C.civ., care reglementează subrogarea deplin drept a celui care, fiind obligat cu alții, face plata.

Distincțiile semnalate fac ca cele două categorii de obligații să nu se confunde, iar pentru înțelegerea cât mai exactă a obligației *in solidum* vom exemplifica o serie de aplicații practice, cu implicații asupra situației analizate.

Astfel, obligația părinților de a-și întreține copiii minori este prin natura sa indivizibilă, iar în cazul prevăzut de art. 101 din Codul familiei s-a instituit o obligație *in solidum*, impusă de lege ambilor părinți, ca o sarcină comună rezultând în mod necesar din raporturile de filiație¹⁸.

În literatura de specialitate s-a adus ca exemplu și situația răspunderii comitentului pentru fapta prepusului, exceptând cazul în care însuși comitentul are partea sa de culpă la săvârșirea faptei ilicite alături de prepus, deoarece în această ipoteză răspunderea va fi solidară în temeiul art. 1003 C.civ.¹⁹.

După cum just s-a relevat în doctrină, această răspundere este una *in solidum*, deoarece atât prepusul, cât și comitentul răspund în temeiul a două obligații independente, răspunderea prepusului fiind bazată pe ideea de culpă, iar răspunderea comitentului pe ideea de risc și garanție, fiecare datorând reparațiune integrală victimei, care o poate reclama oricărui dintre ei²⁰.

¹⁸ A se vedea: E. Safta-Romano, *Drept civil. Obligații. Curs teoretic și practic*, Editura Neuron, Focșani, 1994, p. 403; E. Barasch ș.a., *op. cit.*, p. 303; I. Albu, *Dreptul familiei*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975, p. 296; Al. Bacaci, C. Hageanu, V. Dumitrache, *Dreptul familiei*, Editura All, București, 1999, p. 259; E. Florian, *Dreptul familiei*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2003, p. 340; I. P. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, Editura All, București, 1998, p. 452; Trib. Suprem, S. civ., dec. nr. 675/1969, în *Culegere de decizii 1969*, p. 182; S. Zilberstein, *nota aprobativă la sent. civ. nr. 1456/1968 a Jud. Rm. Vâlcea*, în „Revista română de drept” nr. 8/1969, p. 165.

¹⁹ A se vedea E. Safta-Romano, *op. cit.*, p. 404.

²⁰ A se vedea: A. Ionașcu, *Examen teoretic al practicii judiciare privind răspunderea fără culpă pentru repararea prejudiciului cauzat de prepuși sau de lucruri*, în „Revista română de drept” nr. 2/1978, p. 27; Fr. Deak, *Teoria generală a obligațiilor*, București, 1960, p. 183; Trib. Suprem, dec. îndrumare nr. 2/1960, în *Culegere de decizii 1960*, p. 160; Trib. Suprem, Col. civ., dec. nr. 612/1962, în *Culegere de decizii 1962*, p. 161.

Într-un asemenea caz, distincția între obligația solidară și obligația *in solidum* apare pregnant cu ocazia regresului, ce exclude reprezentarea mutuală, iar în urma subrogației legale comitentul care face plata are dreptul de a i se restitui tot ce a plătit²¹.

În aceeași ordine de idei, nu va exista solidaritate, ci o obligație *in solidum*, atunci când alături de un minor, care a acționat cu discernământ, pentru plata despăgubirilor, va fi obligat și părintele său, în acest sens pronunțându-se și practica judiciară²².

Argumentele de mai sus rămân, de asemenea, valabile în legătură cu existența unei obligații *in solidum* atunci când victima cheamă în judecată alături de elev sau ucenic și pe institutor sau meșteșugar.

Plecând de la exemplele de mai sus, putem conchide că și în cazul contractului de asigurare, ale cărui efecte se produc în cadrul unui proces penal, obligațiile asiguratului și asigurătorului au natura unor obligații *in solidum*, fie și în condițiile în care temeiul juridic al răspunderii este unul diferit.

Chiar dacă răspunderea asigurătorului este grefată pe contractul de asigurare, iar răspunderea asiguratului are la bază faptul ilicit generator de prejudicii, aceasta nu exclude obligația *in solidum*, câtă vreme fiecare din debitori poate fi urmărit pentru același întreg, fără ca la baza acestei obligații să existe o datorie unică între ei sau să stea reprezentarea mutuală față de creditor.

Cu alte cuvinte, ne aflăm în fața unei pluralități de legături de sine stătătoare, din punct de vedere pasiv, care au o natură și o întindere deosebite, iar din punct de vedere activ există o singură creanță care îndreptățește pretenția la plata întregului, adică exact ceea ce conturează profilul obligației *in solidum*.

În mod asemănător exemplelor amintite anterior, obligația persoanei răspunzătoare pentru fapta asiguratului este o obligație *in solidum*, deoarece privește fapta altuia, și nicidecum fapta proprie, iar ea nu poate fi solidară în lipsa unui text de lege care s-o prevadă expres.

Spre deosebire de datoriile codebitorilor solidari, care, indiferent de numărul lor, se nasc dintr-o singură sursă, datoriile codebitorilor obligați *in solidum* se nasc din surse diferite, respectiv fapta prejudiciabilă a autorului și contractul de asigurare.

Efectul principal al obligației *in solidum* se produce și în cazul de față, în sensul că, dat fiind caracterul distinct al raporturilor juridice dintre asigurat, pe de o parte, și asigurător și autorul faptei ilicite, asigurătorul care a făcut plata integrală va putea recupera tot ce a plătit de la autorul faptei ilicite, fără a i se putea opune divizarea creanței, ca o consecință a subrogării în drepturile creditorului.

²¹ A se vedea Fr. Chabas, *Remarques sur l'obligation „in solidum”*, în „Revue trimestrielle de droit civil” nr. 2/1967, p. 413.

²² A se vedea: Plen. Trib. Suprem, dec. îndrumare nr. 6/1973, în *Culegere de decizii 1973*, p. 50; Trib. Jud. Suceava, dec. civ. nr. 1116/1981, în „Revista română de drept”, nr. 9/1982, p. 85.

Dispozițiile art. 22 alin. 1 din Legea nr. 136/1995 sunt, astfel, elocvente în a confirma cele arătate mai sus, întrucât, potrivit textului de lege, „În limitele indemnizației plătite, asigurătorul este subrogat în toate drepturile asiguratului sau ale beneficiarului asigurării contra celor răspunzători de producerea pagubei, cu excepția asigurărilor de persoane, iar în cazul în care în vigoare era o asigurare obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse prin accidente de auto-vehicule, și împotriva asigurătorului de răspundere civilă, în limitele obligației acestuia, conform art. 54”.

Aceasta este, de altfel, și părerea exprimată de unii autori români și străini în doctrina mai veche sau mai recentă a dreptului civil, care credem că își păstrează actualitatea, iar unele decizii din practica judiciară par a confirma acest lucru²³.

²³ A se vedea: E. Safta-Romano, *op. cit.*, p. 407; R. Petrescu, *op. cit.*, p. 90; L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile*, vol. 1, *Regimul juridic general*, Editura C. H. Beck, București, 2006, p. 201–202; G. Marty, P. Raynaud, *op. cit.*, p. 803. Jurisprudența franceză circumscrie domeniului obligațiilor *in solidum* obligația autorului unui accident și a companiei de asigurări de a repara prejudiciul suferit de victima acelui accident, în cadrul mai larg al sferei obligațiilor de a repara un prejudiciu de către două sau mai multe persoane, dintre care una răspunde delictual, iar cealaltă contractual. În acest sens, pentru practica judiciară în materie, a se vedea: Ph. Malaurie, L. Aynes, *Cours de droit civil. Les obligations*, Cujas, Paris, 1999–2000, p. 708; H. et L. Mazeaud, J. Mazeaud, Fr. Chabas, *Leçons de droit civil*, t. II, vol. I, *Obligations*, Montchrestien, Paris, 1998, p. 1116–1118; Fr. Terre, Ph. Simler, Yv. Lequette, *Droit civil. Les obligations*, Dalloz, Paris, 1999, p. 1053–1054 și jurisprudența la care se face trimitere în notele de subsol; Jud. Constanța, sent. pen. nr. 621/2007, nr. 668/2007, nr. 826/2007, nr. 946/2007 și nr. 1003/2007, nepublicate.